

- ב. יש מי שכתב לדייק מלשון הרמב"ם והשלחן-ערוך שבשני יבמים, אם עשה אח אחד מאמר או חלץ לזו שבא עליה אחיו ביאה-פסולה, לא הועיל המאמר או החליצה לאסור קרובותיה משום שכלפי שאר האחים נפקעה זיקתה בביאת האת, שנעשית עליהן ערות 'אשת אח' בביאתו, ואפילו בביאה פסולה (עפ"י אמרי משה ה, יא ע"ש).
- ג. שתי יבמות שנפלו לפני שני יבמים, ועשה האחד מאמר בזו והאחר עשה מאמר בשניה [או שנתנו גט], וחלץ זה לבעלת מאמר של אחיו; לדברי הבית-שמואל (קע סק"ה) נפטר שתייהן, והחזון-איש (קכה, י) חולק וסובר [אליבא דרמב"ן ורא"ש] שהשניה צריכה חליצה מאחיו, כי חליצת אחיו בבעלת-מאמר שלו מעולה מאילו הוא היה חולץ לה.
- ד. היה אחד האחים גדול ואחד קטן, ונתנו שניהם גט – ע' להלן צו.

דף נא

צז. אלו תנאים סוברים מאמר קונה קנין גמור (= חשוב)?

רבן גמליאל אמר אין מאמר אחר מאמר, שהמאמר הראשון קנה (מדרבנן) כל מה שיכול ולא שייר כלום למאמר אחר. וכן סובר בן עזאי בשתי יבמות ויבם אחד (כגרסת רש"י. ור"י קיים הגרסה האחרת; בשני יבמים ויבמה אחת). וכן לדברי רבי נחמיה שאין כלום אחר ביאה-פסולה, הוא הדין אחר מאמר. ריב"ב פירש שלרבי נחמיה, גט ומאמר ביבמה מועילים מדאוריתא כבשאר נשים. והתוס' דחו דבריו.

לדברי בית שמאי מאמר קונה מדאוריתא, שלכך העושה מאמר ביבמתו ושוב נפלה לו אחותה, אשתו זו שעשה לה מאמר – עמו, והלזו תצא משום אחות אשה. רבי שמעון מסתפק אם מאמר קונה קנין חשוב (מדרבנן. תוס') אם לאו, ולכך אמר שאם באו שני יבמים בני תשע על יבמתם, הביאה השניה לא אסרתה על הראשון, שביאת בן תשע הריהי כמאמר, ואם קנה הראשון – השני אינו כלום, ואם לא קנה הראשון – כמו כן גם השני לא קנה. ע"ע לעיל יט כט.

דף נב

צח. א. האם צריך לקדש קודם היבום?

ב. על אלו מעשים נפסדים היה רב מלקה?

ג. מאמר יבמין כיצד?

ד. שטר כתובת יבמין, כיצד?

א. אמר רב הונא: מצות יבמה, מקדש ואחר כך בועל. בעל בלא מאמר – קנה (אף מדרבנן תוס'), ואינו צריך לקדש אחר בעילה. רמב"ם יבום ב, ב; רמב"ן, אבל לוקה מכת מרדות מדרבנן (שדרך פריצות היא לעשות תחילת קנינו בביאה. תוס').

אמרו בגמרא שאין הוכחה לרב הונא ממשנתנו. ומכל מקום נראה מהרי"ף שהלכה כדבריו. (וכבר העירו על רש"י והגמ"י ששינו פשט המשנה ופרשו דלא כרב הונא. ע' בחדושי אנשי שם על הרי"ף ורש"ש).

כשם שתקנו חכמים לקדש היבמה, כך צריך לעשות חופה כבשאר קדושין (ע' אה"ע קסו, ב). ומברך היבם ברכת נישואין בעשרה (רמב"ם יבום ב, ב ובמ"מ בשם גאון; ריא"ו). ואפשר לעשות החופה בבית חתנות ולברך ברכות חתנים כבכל נישואין ואין צריך להסמיכה ליבום עצמו, שהחופה בכלל תקנת מאמר היא (עפ"י קובץ תשובות לגריש"א ח"א קסב).

ב. רב היה מלקה על המקדש בביאה, ועל המקדש בשוק, ועל המקדש בלא שידוכין, ועל המבטל גט, ועל המוסר מודעה על הגט, ועל הפוקר (= מתחצף ומתריס. וי"ג המצער) בשליח דרבנן (רש"י: שליח בית דין. והתוס' כתבו שהוא הדין בכל שליח רבנן), ועל המשהה שמתא דרבנן שלשים יום ולא בא לבית דין לתבוע נידויו, ועל חתן הדר בבית חמיו – דר דוקא ולא חולף. נהרדעי אמרו: ככולם לא היה מלקה אלא על המקדש בביאה בלא שידוכין. ויש אומרים אפילו בשידוכין, משום פריצות.

א. הרמב"ם פסק שלוקה מכת מרדות בכל אלו. ואילו הטור והרמ"א (כז) נקטו כנהרדעי. וכתבו התוס' שאנו שנוהגים התר בדירה בית חמיו מפני שסומכים על נהרדעי, שבשל סופרים הלך אחר המיקל. ויש אומרים שאפילו לנהרדעי לא מצינו התר לכתחילה, ונתנו טעמים אחרים למה שנהגו עתה התר.

ב. משמע שאין לוקה אלא הבעל המקדש בביאה ולא האשה, אעפ"י שגם היא עשתה איסור בכך שנתרצתה (ישועות יעקב, מובא בפתחי תשובה כו סק"ו).

ג. המקדש בת על ידי אביה, אם לא שידך מתחילה מכים אותו מכת מרדות, אבל אם אמר לו 'תן לי בתך' ואמר לו: 'הן' ואח"כ עמד וקידש – הרי שידך תחילה (עפ"י שו"ת הרשב"ש תקפג).

ד. אף אם ננקוט שאין מועיל ביטול לגט, וכן אפילו ביטול כל המודעות שמסר על הגט – אמר רב שהמבטל גט או המוסר מודעה לוקה, משום שמוציא לעז על הגט, ואפשר שיש מי ששמע המודעה ולא שמע הביטול (עפ"י תוס').

ג. מאמר יבמין; נותן לה כסף או שוה כסף (– שוה פרוטה לבית הלל (רי"ף), ואומר לה התקדשי לי במאמר יבמין. רש"י). וכן בשטר – כדין שטר קדושין. מבוואר בגמרא שבין אם אומר 'התקדשי לי במאמר יבמין' או 'בזיקת יבמין' – מועיל.

ד. שטר כתובת יבמין; כותב לה אני פלוני בן פלוני קבלתי את פלונית יבמתי עלי לזון ולפרנסה כראוי, ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. [ואם אין לה מראשון – תקנו לה משני, שלא תהא קלה בעיניו להוציאה].

צט. א. נתן לאשתו או ליבמתו גט ואמר הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם – מהו?

ב. אמר ללבלר: כתוב גט לארוסתי, לכשאכנסנה אגרשנה; וכן לאשה דעלמא שעדיין לא נתארסה לו; וכן ליבמתו – האם הגט כשר?

ג. כתב גט לזיקתו ולא למאמרו, למאמרו ולא לזיקתו – מהו?

א. נתן גט לאשתו ואמר לה הרי את מגורשת הימני ואי את מותרת לכל אדם – אינו גט, אבל פסלה מכהונה ש"ריח הגט' פוסל בכהונה. (ואשה גרושה מאישה לא יקחו – אפילו לא נתגרשה אלא מאישה).

יש אומרים שפסול זה של ריח הגט – מהתורה (עפ"י תוס' גטין פב: ורשב"א שם פד: שו"ת הריב"ש שמה; שלטי הגבורים, מובא בב"ש קנ סק"ה). והרמב"ם (גרושין י, א) כתב: מדבריהם. וכתבו ראשונים שלדעתו אין זו דרשה גמורה אלא אסמכתא (עפ"י ריב"ש ומבי"ט. וכן הסכים המאירי). ויש מי שכתב שאף להרמב"ם פסולה מהתורה, וכדרכו לקרוא לדברים הנלמדים מדרשה 'דברי סופרים' (עפ"י שאגת אריה תשובות חדשות ב).

שאל אביי מרבה בכגון זה ביבמה, והשיב שיש לחוש שמא יחליפו בגט כשר ויבואו לכנוס יבמה אחר הגט – הלכך אסורה לו.

כן מבואר לפי הגירסה המתוקנת לפנינו. וכן כתב הרא"ש שהספק נפשט לאסור. וכן כתבו שאר פוסקים (ערמב"ם יבום ה, א; אה"ע קע, א). אבל יש שאין גורסים כן בגמרא ולדבריהם הספק נשאר בעינו (ע' תוס' חד מקמאי, וכ"ה בכמה כת"י).

ב. אמר אחד לבלר: כתוב גט לארוסתי, לכשאכנסנה אגרשנה – הרי זה גט (ויכול לגרש בו לאחר שכנסה) מפני שבידו לגרשה עתה, אבל לאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה. ביבמתו – נסתפק רמי בר חמא האם דומה לארוסתו מפני שזוקקה לו, אם לאו כיון שלא עשה בה מאמר. 'תיקו'.

א. לפרש"י, אף בארוסה לא יגרש לכתחילה בגט זה משום 'גט ישן'. ורבנו תם אמר שאם כתב בגט זמן שלאחר נישואין שהוא זמן נתינה – כשר לגרש בו לכתחילה, אך אם הזמן הכתוב בו הוא קודם לנישואין – אינו גט כלל [וגרע מגט ישן שאם גרש בו תינשא לכתחילה שאין שם אלא יחוד בעלמא משא"כ זה שכנסה ובודאי בא עליה. י"א לפי"ז שאם נישאת על סמך גט זה – תצא (רשב"א כאן ובגטין כו:)] וי"א שאינו אלא פסול מדרבנן אבל אם נישאת – לא תצא (עפ"י ב"י וב"ש קלב). ובאשה שאינה מאורסת אפילו יכתוב בו זמן של אחר הנישואין אינו גט. ונראה לר"י (וכ"ה ברא"ש ובטור אה"ע): דוקא למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, אבל למאן דאמר אדם מקנה – כשר.

ויש אומרים בדעת הרמב"ם שאפילו למי שאומר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם – אינו כשר משום חסרון 'לשמה' (עפ"י משנה למלך ואבני מלואים). ויש חולקים (עפ"י שערי ישר וזכר יצחק ועוד). האבני-מלואים (לה סק"ג) פירש שלפי התוס' בנויר [דלא כהרמב"ם], הבעל עצמו יכול לכתוב גט הגם שאין בידו לגרשה עתה, ורק לעשות שליח אינו יכול בדבר שאינו בידו. והגרש"ש"ק (שערי ישר ו, יז) חולק. וי"א שאפילו לצוות עתה על כתיבת הגט אי אפשר, גם אם הלה יכתוב אחר שנשאה (עפ"י תורת גטין קלב, ב; שער"י שם. וכן משמע מפשט דברי הרמב"ן).

ב. ביבמה, פרשו התוס': ודאי אין הגט מועיל לגרש בו לאחר היבום [עכ"פ למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם], שהרי כשכתב לא היה בידו לגרשה, ואפילו כתב לאחר מאמר, אלא הנידון הוא רק לענין פסול כהונה כשיגרש בגט זה [ומדרבנן. ואם כבר עשה בה מאמר, ודאי גוזרים בה שהיא כארוסתו. רמב"ן 4].

וריב"ם הגיה שהספק כשכתב קודם מאמר ועשה מאמר וגירש בו, מהו שיפקיע המאמר בגט זה.

והרא"ש פירש שהספק הוא גם לענין גט גמור מדאורייתא, משום שבידו לבוא עליה ולגרשה.

ג. כיון שעלה ב'תיקו', יש להחמיר שמא אינו גט, וחולצת ולא מתיבמת (עפ"י רי"ף וש"פ).

ג. כתב גט לזיקתו ולא למאמרו, למאמרו ולא לזיקתו; רב חנניה נסתפק האם זה גט או שמא אינו כלום כיון שהמאמר והזיקה דבוקים יחדיו, והוי כמגרש חצי אשה. ולא פשטו. ואילו לרבא פשוט שמועיל גט זה.

לרבה, אם כתב לזיקתו ולא למאמרו – פקעה הזיקה, ונאסרה היבמה על כל האחים משום 'לא יבנה'. וכתב הרא"ש שצריך ליתן גט נוסף למאמרו ואין די בחליצה.
 כתב גט למאמרו – לא נאסרה לאחים, אבל לו היא אסורה. כן כתב רש"י, וכן נקטו כמה ראשונים. ולדעת התוס' מותרת אף לו. וכל זה לפי לשון אחרונה בדברי רבא לעיל (לב.), אבל לפי לשון אחת אסורה אפילו לאחיו.

ק. העודר בנכסי הגר שמת כסבור שהם שלו, או סבור שהם של גר אחר – האם קנה?

העודר בנכסי הגר שמת שהם הפקר לכל, וכסבור שהם שלו – לא קנה שהרי לא נתכוין לקנות. ואם סבור שהם של גר אחר – קנה כי נתכוין לקנות מכל מקום.

א. דעת כמה מהראשונים שכשיש דעת אחרת מקנה – קונה אפילו לא נתכוין הלה לזכות אלא

סבור שהם שלו (עפ"י ריטב"א; ראב"ד, מובא בנמו"י ב"ב מא; רמ"ה שם. וכן הביא בקצוה"ח (ע"ה ד) מהרשב"א בגטין כ, ע"ש). ויש חולקים. ויש מחלקים בין מכירה שיש בה צד חובה ללוקח, למתנה שכולה זכות (ע' נתיח"מ ר סק"ד; שו"ת חת"ס ח"ו כח).

יש מי שצדד לדעת הסוברים שאין מועילה דעת אחרת מקנה, שאפילו באופן שהמחזיק נתכוין לזכות אלא שהיה סבור שהם של אדם אחר – לא קנה. ורק בנכסי הגר אמרו בגמרא שקנה כי סוף סוף הנכסים עתה מופקדים ואין נפקותא למי היו הנכסים שייכים בעבר, משא"כ כשהם קנויים עתה לאדם אחר, אעפ"י שדעת המקנה להקנות, אם המחזיק סבר שהם של אחר לא קנה (עפ"י אור שמח זכיה ב, ג).

ב. כתב מהרי"ט (ח"א קג) שבידו ובחצרו הקונים שלא מדעתו, אפילו סבור שהם שלו קנה. ובמחנה אפרים (משיכה ד) הביא שנחלקו בזה בירושלמי (שביעית ד, ב). וע"ע זכר יצחק ל (ב).

ג. התוס' – ישנים חידשו שבמטלטלין, אף באופן הראשון שלא היתה כוונת קנין – קנה, מפני שהם נקנים בקלות, בניגוד לקרקעות שחוקת הבעלים הראשונים חזקה. והרמב"ן דחה דברים אלו.

ד. מי ששלח שליח להחזיק בנכסי הגר כדי לקנותם, והשליח סבור שהם של המשלח – נראה שקנה כיון ששלחו של אדם כמותו והמשלח נתכוין לקנותם (עפ"י קצות החשן ערה סק"ג).

דפים נב – נג

קא. החולץ ליבמתו וחזר וקידשה – מהם חילוקי הדינים לענין תפישת הקדושין?

החולץ ליבמתו וחזר וקידשה – לדברי רבי עקיבא אין קידושין תופשין, וכן סתם תנא דמתניתין. ולחכמים הקידושין תופשים. רבי אומר: אם קדשה לשום אישות – צריכה הימנו גט. לשום יבמות – אין צריכה הימנו גט. וחכמים אומרים בין בזה בין בזה צריכה הימנו גט.

ונחלקו אמוראים בבאור מחלוקת רבי וחכמים; –

רב יוסף פירש כפשוטו, שקידשה לשם יבמות (– שקידשה סתם וגילה בדעתו שבתורת יבמין מקדשה, או אפילו כשאמר לה בפירוש 'לשם יבמות' לפי שסבור שעדיין היא זקוקתו, אך אין במשמעות דבריו לשם מאמר ולא לשם קידושין. עפ"י שני הסברים בתוס'), ונחלקו האם דומה לעודר בנכסי הגר וכסבור שהם שלו שאין שם כוונת קנין, אם לאו.

אביי פירש שבאופן זה ודאי קנה, לא נחלקו אלא כשאמר לה בפירוש 'התקדשי לי במאמר יבמין' – האם מועיל מאמר יבמין גם לאחר שהופקעה הזיקה בחליצה.